

Aan het algemeen bestuur

bezoekadres Dokter Van Deenweg 186
postadres Postbus 60
8000 AB Zwolle
telefoon 088 - 233 12 00
internet wdodelta.nl
bank Nederlandse Waterschapsbank Den Haag
IBAN NL66NWAB0636756882
BIC NWABNL2G
KvK 6420 8338

datum 2 april 2024 ons kenmerk Z/24/059972-252289
portefeuillehouder N. Koks
onderwerp Bouwstenen voor veenweidestrategie 2.0

Geacht bestuur,

In februari is het bijgevoegde rapport *Bouwstenen voor Veenweidestrategie 2.0* opgeleverd. In deze brief, die u ter kennisname krijgt, informeren wij u over de inhoud en de te nemen vervolgstappen. Het rapport is in opdracht van de provincie Overijssel opgesteld als bouwsteen voor de Regionale Veenweidestrategie 2.0. Het waterschap is hierbij een belangrijke partner voor de provincie vanwege de relatie met het watersysteem.

Wat is veenweideproblematiek?

Veenweideproblematiek is een verzamelnaam voor verschillende problemen die veroorzaakt worden door de oxidatie (verbranding) van het veen in de bodem. Dat gebeurt als veen in aanraking komt met lucht (zuurstof), als gevolg van ontwatering van een gebied. Door veenoxidatie verdwijnt veen, zakt de bodem en komt er CO₂ vrij, een broeikasgas. Bodemdaling heeft effect op onder andere de infrastructuur en het in stand houden van het watersysteem. Veenweidelandschap is een landschap van internationale betekenis. Met het verdwijnen van veen, zal ook dat landschap verdwijnen.

Bij de veenoxidatie komt broeikasgas vrij. Broeikasgassen dragen in grote mate bij aan klimaatverandering. Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken dat de veenweidegebieden moeten bijdragen aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Dat betekent dat er maatregelen moeten worden genomen om veenoxidatie tegen te gaan. In het algemeen zal dat betekenen dat de veenweidegebieden (vooral in de zomer) natter moeten worden dan dat ze nu zijn, zodat de uitstoot van broeikasgas vermindert en de bodemdaling afremt.

Waarvoor dient dit rapport?

- Dit rapport is een bouwsteen voor de Regionale Veenweidestrategie 2.0, oftewel voor de aanpak van de veenweideproblematiek. Op basis van dit rapport kunnen er verdere onderzoeken, pilots en praktijkproeven worden gedaan;
- De kennis uit het rapport wordt gebruikt bij de start van gebiedsprocessen;
- De kennis wordt gebruikt voor de voorverkenning van de herziening van peilbesluiten;
- Het rapport geeft de inhoud om een brede publiekscommunicatie over de Veenweideopgave in Noordwest Overijssel starten;
- De Veenweidemaatregelen worden door de provincie opgenomen in het PPLG Overijssel.
- Het rapport is de basis voor het opstellen van een maatregelpakket Proeftuin Veenweide om financiële middelen te vragen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied (PPLG)

Wat betekent het voor het beheergebied van WDODelta

In 2019 is vanuit het rijk het Klimaatakkoord bereikt. In het klimaatakkoord van het ministerie wordt de opgave gesteld om de emissies uit veenweiden met 1 Megaton CO₂-equivalenten te reduceren in 2030 ten opzichte van 2017. De Bijdrage voor Overijssel dient circa 10% te zijn. Deze opgave ligt bij de provincie en het waterschap werkt mee aan de realisatie van de opgave. In het Klimaatakkoord is aangegeven dat de provincies de regie voeren op een gebiedsproces voor de totstandkoming van de Regionale Veenweidestrategie.

Op 16 februari 2021 is het AB met een brief van het DB geïnformeerd over de GGA NWO en het rapport Verkenning Bodemdaling Veenweide Overijssel met de bijbehorende Almanakken. In 2022 is het Startdocument Gebiedsgerichte Aanpak Noordwest Overijssel (GGA NWO) opgesteld. In dit Startdocument is de Regionale Veenweidestrategie 1.0 opgenomen waar het bovenstaande rapport onderdeel van is.

Op 22 november 2022 is de Kamerbrief water en bodem sturend ingezonden. In deze brief zijn voor de laagveengebieden de volgende keuzes opgenomen om verdere bodemdaling te voorkomen:

- Grondwaterstand mag niet verder zakken dan 20 – 40 cm onder maaiveld.
- Minder aanvoer gebiedsvreemd water.
- Duurzaam beheer landbouwgronden en veengronden.

Specifieke opgaven voor de veenweidegebieden in Overijssel zijn het beperken van de CO₂ uitstoot en het remmen van de bodemdaling. Landelijk is afgesproken dat keuzes en maatregelen om deze opgaven te realiseren worden vastgelegd in een regionale Veenweidestrategie (RVS) met de volgende stappen:

1. regionale Veenweidestrategie 1.0: "WETEN"
2. regionale Veenweidestrategie 2.0: "WILLEN"
3. regionale Veenweidestrategie 3.0: "WERKEN"

Inmiddels zijn de maatregelen voor de veenweideopgave onderdeel van het PPLG.

Inhoud Bouwstenen voor Veenweidestrategie 2.0

Het rapport bestaat uit kansrijke maatregelen per deelgebied en adaptatiepaden voor regionale structurerende maatregelen (handelingsopties) in het watersysteem om bodemdaling en uitstoot CO₂ zoveel mogelijk te remmen. Vanwege de specifieke Overijsselse grondwatersituatie is specifiek aandacht gegeven aan het regionale grondwatersysteem en de wegzijging van water uit het veenweidegebied. Als er geen maatregelen worden genomen om deze wegzijging te verminderen zal het lastig worden om de grondwaterstanden in een aantal gebieden te kunnen verhogen. Dit resulteert in een aanbeveling om naar regionale structurerende maatregelen in het systeem te kijken. Dit betreft maatregelen binnen en buiten onze eigen provincie. Door de ingehuurde experts is hierbij een adaptatiestrategie aangereikt voor de midden en lange termijn. De structurerende maatregelen zijn over het algemeen hydrologische bufferzones om wegzijging van water te voorkomen. De wegzijging van water in de verschillende gebieden veroorzaakt een extra uitdaging om de grondwaterstanden te kunnen verhogen. Het verhogen van de grondwaterstanden in combinatie met de wegzijging betekent een toename van de watervraag. Vanuit de klimaatverandering is de beschikbaarheid van (zoet)water mogelijk een grotere uitdaging dan de wateroverlast. Het wegzijgingsvraagstuk heeft ook een directe relatie met de instandhouding van de natte natuur in de Nationale Parken Weerribben Wieden en Oldematen/Veerslootlanden en speelt ook in polder Mastenbroek voor de laaggelegen Koekoekspolder (glastuinbouwgebied). Met het rapport worden geen besluiten genomen, maar mogelijkheden geschetst. Het is daarmee een startpunt voor aanvullende onderzoeken, belangrijke keuzes en het gesprek in de deelgebieden.

Het doel is om te komen tot een Regionale Veenweidestrategie (RVS) 2.0. Daar zijn nog de nodige stappen voor nodig.

Conclusies uit het rapport

- Met de verzamelde kennis is een goed beeld te schetsen van kansrijke hydrologische maatregelen in NW Overijssel. De hydrologische maatregelen zijn voldoende effectief om een flinke stap te zetten in de reductie van CO₂-uitstoot en het afremmen van de bodemdaling.
- Bodemmaatregelen kunnen ook bijdragen aan de doelstelling, maar vragen nog nader onderzoek en praktijkproeven.
- Er is een integrale afweging nodig voor de veenweidemaatregelen.

- De veenweide-aanpak vraagt naast hydrologische en bodemmaatregelen ook een gesprek over structurerende maatregelen. Deze structurerende maatregelen overstijgen het perceelniveau en vaak het deelgebiedsniveau. In alle gevallen beïnvloeden ze het regionale (geo-)hydrologische systeem en ze zijn vaak ingrijpend doordat ze een functiewijziging vragen. Deze maatregelen zijn voor elk deelgebied in beeld gebracht.
- In sommige delen van het veenweidegebied is het aanpakken van de veenweideproblematiek urgent. In het rapport is per deelgebied de urgentie en prioritering aangegeven. Enkele voorbeelden van urgentie zijn: Polder Mastenbroek omdat de waterpeilen niet meer overeenkomen met de bandbreedte van het peilbesluit. De grondgebruikers in de polder vragen om aanpassingen in de verschillende peilvakken. Urgentie is ook van toepassing in de gebieden waar het veen niet wordt afgedekt met een klei of zanddek. Dit is van onder andere van toepassing op het veen in de polders Scheerwolde. Omdat het (dunne)veenpakket direct wordt blootgesteld aan de omgeving oxideert het veen in snel tempo en is de uitstoot van broeikasgassen hoog. Zonder maatregelen is het veen in deze polders al voor 2050 verdwenen. Door toenemende peilverschillen tussen het natuurgebied Weerribben en het landbouwgebied neemt de wegzijging toe met verdroging en toenemende bodemdaling tot gevolg. Daardoor neemt ook de kwelstroom naar Scheerwolde toe met vernatting tot gevolg. Dit alles leidt tot lagere agrarische opbrengsten. Ook in het oostelijk deel van het deelgebied Broeklanden ontbreekt een kleiafdekking op het veen of is deze erg dun. In deze gebieden is de uitstoot van broeikasgassen het hoogst maar het gebied is ook kansrijk voor het reduceren van broeikasgassen en het tijdig behalen van de doelstelling uit het Klimaatakkoord. Snel reageren is nodig anders is het bestaande veenlaag al weg geoxideerd. In het Staphorsterveld is de veenlaag dun en kan een combinatie van maatregelen worden gemaakt die ook gunstig zijn voor de instandhouding van het N2000 gebied Oldematen
- Specifieke aandacht wordt gevraagd voor de toenemende watervraag in relatie tot de waterbeschikbaarheid.

Financiële dekking

De kosten van de uitwerking van de regionale Veenweidestrategie voor zowel de onderzoeken als de maatregelen worden door de Provincie ingebracht bij het Transitiefonds Landelijk Gebied NPLG en de Impulsgelden Klimaatakkoord.

Vervolg

Er wordt door de provincie 2 jaar de tijd genomen om te komen tot de regionale veenweidestrategie 2.0 en de hiervoor benodigde vervolgacties en onderzoeken en tevens voor het opdoen van meer gebiedsgebonden kennis over het effect van de maatregelen.

Het rapport zal op korte termijn voor het eerst worden besproken aan de bestuurlijke tafel (Regiegroep) Noordwest Overijssel. Aangezien er veel informatie wordt aangedragen, evenals dilemma's (structurerende keuzes), zal het rapport ook daarna veelvuldig aan bod komen in de Regiegroep Noordwest Overijssel. Mogelijk volgen daaruit adviezen aan het provinciaal, gemeentelijk en/of waterschapsbestuur. Daarnaast is afgesproken dat de portefeuillehouder [REDACTED] en gedeputeerde [REDACTED] de komende periode vier keer per jaar een overleg inplannen om de inhoud en de stand van zaken van dit dossier te bespreken.

Deze veenweidestrategie is van betekenis voor de discussie over peil volgt functie en sluit aan bij de richting die WDO Delta op wil met de Position Paper.

Het Dagelijks Bestuur houdt u op de hoogte van de ontwikkelingen op dit dossier.

Het dagelijks bestuur van het
Waterschap Drents Overijsselse Delta

de secretaris-directeur

de dijkgraaf

[REDACTED]

Bijlage: rapport *Bouwstenen voor Veenweidestrategie 2.0*